

HCS D

**Human capital and social
development.**

2025 – volume 14, issue 2

Inson kapitali va ijtimoiy rivojlanish jurnali.

2025 – 14-jild, 2-son

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLİY TA’LIM FAN VA

INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI

SHAROF RASHIDOV NOMIDAGI SAMARQAND DAVLAT

UNIVERSITETI

Inson kapitali va ijtimoiy rivojlanish jurnali

Journal Human capital and social development

Журнал Человеческий капитал и социальноеразвитие

Jurnali

14-jild, 2-son (aprel) 2025.

Jurnal 2021-yilda tashkil topgan.

Davriyligi: har ikki oyda

Davriy nashirning rasmiy nomi: “Inson kapitali va ijtimoiy rivojlanish”-“Human capital and social development”-“Человеческий капитал и социальное развития” O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan 19.05.2021 sanada berilgan №1179 guvohnomasi bilan ro‘yhatdan o‘tgan.

Junal: O‘zbekiston Respublikasi Oliy ta’lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi Rayosatining 2023 yil 30 noyabrdagi 342/3-son qarori bilan tasdiqlangan Iqtisodiyot fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD) va fan doktori (DSc) Ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiya ishlari yuzasidan dissertatsiyalari asosiy ilmiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ro‘yhatiga kiritilgan.

Jurnal asoschilari: Sharof Rashidov nomidagi Samarqand davlat universiteti Inson resurslari va mahalla tarqqiyotini boshqarish instituti.

Nashr etuvchi: SamDU tahririy-nashriyot bo‘limi.

Xalqaro indeksi: ISSN 3030-3672

Tahririyat telefoni: +998 (94) 283 56 78, +998 (90) 502 13 03

Pochta manzili: 140104, Samarqand shahar., Universitet xiyoboni, 4

Web-sayt: www.hcsd.samdu.uz.

E-mail: muhridinrabbimov@gmail.com

«INSON KAPITALI VA IJTIMOYIY RIVOJLANISH»
«HUMAN CAPITAL AND SOCIAL DEVELOPMENT»
«ЧЕЛОВЕЧЕСКИЙ КАПИТАЛ И СОЦИАЛЬНОЕ РАЗВИТИЕ»
JURNALI

Bosh muharrir: t.f.d., prof. Xalmuradov Rustam Ibragimovich

Bosh muharrir o‘rinbosari: i.f.d., prof. Arabov Nurali Uralovich

Kotib: PhD, dots. Nasimov Ikrom Xusanovich

Texnik muharrir: assistent., Rabbimov Muxriddin Musoqul o‘g‘li

TAHRIRIYAT KENGASHI

O‘zFA akademigi, i.f.d., prof. Abdurahmonov Qalandar Xodjayivech

O‘zFA akademigi, i.f.d., prof. G‘ulomov Saidaxror Saidaxmedovich

DSc, professor Daler Mirpochoyev (Iqtisodiyot va savdo instituti, Tojikiston)

PhD, professor Arindam Banik (Xalqaro menejment instituti, Hindiston)

PhD, professor Jiye Li (Sian Jiatong universiteti, Xitoy Xalq Respublikasi)

PhD, professor Bayong Van Li (Yongnam universiteti, Janubiy Koreya)

PhD, professor Vonyong Li (Yongnam universiteti, Janubiy Koreya)

PhD, professor Yan Patterson (Kvinslend universiteti, Avstraliya)

PhD, dots. Djurakulov Shoxrux Davronovich (SamDU)

i.f.n., dots. Yuldashev Shamsiddin Qiyomiddinovich (SamDU)

i.f.n., dots. Nizamov Axtam Numonovich (SamDU)

i.f.n., dots. Bozorov Berdimurod Ulug‘murodovich (SamDU)

i.f.n., dots. Boboqulov Bahromqul Mamatkulovich (SamDU)

i.f.n., dots. Usmonova Dilafruz Karshiyevna (SamDU)

i.f.n., dots. Alibekova Saodat Lapasovna (SamDU)

PhD, dots. Ulug‘murodova Nodira Berdimuradovna (SamDU)

PhD, dots. Sharifov Shuhrat Saidahmadovich (SamDU)

PhD, dots. Bakayev Ziyovuddin Toshbolta o‘g‘li (SamDU)

PhD, dots. Karjavova Xurshida Abdumalikovna (SamDU)

PhD, dots. Mansurova Nargiza Shamsiddinovna (“Ipak yo‘li” turizm va madaniy meros xalqaro universiteti)

PhD, dots. Djalilov Faxriddin Azimovich (SamDU)

PhD, dots. Boltayev Burxon Sadinovich (SamDU)

PhD, dots. Maxmudova Mohinur Ravshanbekovna (SamDU)

MINTAQADA KAMBAG'ALLIKNI QISQARTIRISHNING TARGETLASH MEXANIZIMLARI.

J.N.Baratov

Sharof Rashidov nomidagi Samarqand davlat universiteti, Samarqand, O'zbekiston.

OPEN ACCESS

HCSD

Correspondence

Baratov Javlon Norjigitovich

Sharof Rashidov nomidagi Samarqand davlat universiteti Inson resurslari va mahalla taraqqiyotini boshqarish instituti Raqamli iqtisodiyot kafedrası tayanch doktoranti

Email: javlonbek.baratov97@gmail.com

Tel: +99893 992 50 52

Received: 17 March 2025

Revised: 25 March 2025

Accepted: 16 April 2025

Published: 30 April 2025

Funding source for publication:
Samarkand State University.

Publisher's Note: HCSD stays neutral with regard to jurisdictional claims in published maps and institutional affiliations.

Copyright: Journal Human capital and social development © 2 by Samarkand State University is licensed <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>

Annotatsiya: Ushbu maqolada kambag'allik tushunchasining mazmun-mohiyati, uning tarixiy ildizlari va zamonaviy iqtisodiy-siyosiy sharoitdagi o'rni tahlil qilinadi. Kambag'allik nafaqat daromad yetishmasligi, balki inson salohiyatining to'liq namoyon bo'lishiga to'sqinlik qiluvchi ijtimoiy-iqtisodiy cheklovlar majmuasi sifatida ko'rib chiqiladi. Xususan, maqolada O'zbekiston Respublikasida 2017-yildan keyin boshlangan ijtimoiy-iqtisodiy islohotlar jarayonida kambag'allikni aniqlash, o'lchash va uni qisqartirishga qaratilgan yondashuvlar, ayniqsa targetlash mexanizmlarining joriy etilishi va ularning amaliy natijalari o'rganiladi.

Kalit so'zlar: kambag'allik darajasi, ijtimoiy himoya, targetlash mexanizmlari, resurslarni yo'naltirish, iqtisodiy tengsizlik, mintaqaviy farqlar, mahalliy boshqaruv, ijtimoiy dasturlar, raqamli targetlash, aholi qatlamlari.

TARGETING MECHANISMS FOR POVERTY REDUCTION IN THE REGION

Abstract: This article analyzes the essence of the concept of poverty, its historical roots and its place in modern economic and political conditions. Poverty is considered not only as a lack of income, but also as a set of socio-economic constraints that prevent the full manifestation of human potential. In particular, the article examines approaches to identifying, measuring and reducing poverty in the process of socio-economic reforms that began in the Republic of Uzbekistan after 2017, in particular the introduction of targeting mechanisms and their practical results.

Keywords: poverty level, social protection, targeting mechanisms, resource allocation, economic inequality, regional differences, local governance, social programs, digital targeting, population groups.

ЦЕЛЕВЫЕ МЕХАНИЗМЫ СОКРАЩЕНИЯ БЕДНОСТИ В РЕГИОНЕ

Аннотация: В статье анализируется сущность понятия бедности, его исторические корни, а также его место в современных экономических и политических условиях. Бедность рассматривается не только как отсутствие дохода, но и как совокупность социально-экономических ограничений, препятствующих полной реализации человеческого потенциала. В частности, в статье рассматриваются подходы к выявлению, измерению и сокращению бедности в процессе социально-экономических реформ в Республике Узбекистан, начавшихся после 2017 года, особенности внедрения механизмов адресности, а также их практические результаты.

Ключевые слова: уровень бедности, социальная защита, механизмы таргетинга, распределение ресурсов, экономическое неравенство, региональные различия, местное управление, социальные программы, цифровое таргетинг.

Kirish

Bugungi kunda dunyo miqyosida kambag'allikni qisqartirish masalasi eng dolzarb ijtimoiy-iqtisodiy muammolardan biri hisoblanadi. Aholi farovonligini oshirish, iqtisodiy barqarorlikka erishish va ijtimoiy tenglikni ta'minlash uchun kambag'allik darajasini kamaytirish har bir davlatning ustuvor vazifasiga aylangan. Ayniqsa, mintaqaviy darajada kambag'allikni kamaytirish siyosatini samarali amalga oshirish uchun manzilli (targetlangan) yondashuvlar muhim ahamiyat kasb etadi. Targetlash mexanizmlari yordamida resurslar eng ehtiyojmand qatlamlarga yo'naltiriladi, bu esa ijtimoiy yordamning samaradorligini oshiradi.

Ushbu ishda kambag'allikni aniqlash va uni qisqartirishda qo'llanilayotgan targetlash mexanizmlarining mohiyati, ularning mintaqaviy sharoitga moslashuvi, mavjud muammolar va ularni takomillashtirish yo'llari tahlil qilinadi. Shu orqali iqtisodiy tengsizlikni kamaytirish va aholi turmush darajasini yaxshilashga xizmat qiluvchi amaliy tavsiyalar ishlab chiqilishi ko'zda tutilgan.

So'nggi yillarda mintaqaviy ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishdagi tafovutlar, aholi bandligidagi nomutanosibliklar va narxlarning o'sishi fonida kambag'allik darajasi ayrim hududlarda yanada keskinlashmoqda. Bu esa davlat tomonidan olib borilayotgan ijtimoiy himoya siyosatining yanada takomillashuvini, xususan, resurslarni to'g'ri yo'naltirish orqali yordamga eng muhtoj qatlamlarni aniqlashni talab etadi. Shunday vaziyatda targetlash mexanizmlari — ya'ni manzilli yordam berish usullari asosiy vositaga aylanadi. Targetlash yordamida ijtimoiy resurslar

bevosita ehtiyojmand guruhlarga yo'naltiriladi, bu esa moliyaviy mablag'larning samarasiz sarflanishining oldini oladi va ijtimoiy adolatni ta'minlaydi.

Targetlashning turli shakllari mavjud bo'lib, ularga daromadga asoslangan targetlash, geografik targetlash, kategorik yondashuv va o'z-o'zini baholashga asoslangan tizimlar kiradi. Har bir yondashuvning o'ziga xos afzalliklari va kamchiliklari mavjud. Bularni tahlil qilish va mintaqaviy sharoitga mos keluvchi eng samarali modelni tanlash bugungi kundagi dolzarb masalalardan biridir.

Mavzu bo'yicha adabiyotlarni tahlili.

Qashshoqlik g'oyasi xar qanday turmush tarzi uchun muxim jixat bo'lib — jamiyat azolarining bir qismi ushbu jamiyat standartlariga ko'ra juda kam daromadga ega. Bu daromad darajasining chegarasini anglatadi, bundan kelib chiqib jamiyatning kambag'al va farovon qismi tovarlarni iste'mol qilish va turmush tarzi nuqtai nazaridan ikki xil dunyoni tashkil qiladi. (dastlabki kapitalistik Angliyada ikki xil irq bor edi — "kambag'al irq" va "boy irq").

XVIII-asr mutafakkirlarining qarashlarida daromadni, uni tartibga solish va qashshoqlikni tadqiq qilishning ikki yo'nalishini ajratish mumkin. Birinchisi, U.Petti, A.Smit, D.Rikardo tomonidan taqdim etilgan, ikkinchisi — T.Maltus, N.Senior, J.B.Say, J.Mill tomonidan asoslangan.

Tadqiqot metodologiyasi.

Ushbu ilmiy ishda mintaqaviy darajada kambag'allikni qisqartirishga qaratilgan targetlash (manzilli yordam) mexanizmlarining samaradorligini o'rganish asosiy maqsad qilib olingan. Tadqiqotda sifatli (kvalitativ) va

miqdoriy (kvantitativ) yondashuvlar uyg'unlashtirilgan holda qo'llanildi. Quyidagi metodlar asosiy tahlil vositasi sifatida tahliliy uslub (analitik yondashuv), statistik tahlil, solishtirma (komparativ) tahlil tanlangan.

Tahlil va natijalar

“Target” so'zi ingliz tilidan (target) olingan bo'lib, “maqsad” degan ma'noni anglatadi. Maqsadlilik - bu davlatning ma'lum bir maqsadga bo'ysundirilgan iqtisodiy, soliq va pul-kredit siyosati tushuniladi.

Bizning fikrimizcha, bu oxir-oqibatda qashshoqlikni kamaytirishga olib kelishi kerak bo'lgan meyorlar va amaliyotlar to'plamidir. Ya'ni, biz aholiga pul tarqatish haqida emas, balki qashshoqlik o'z-o'zidan kamayishi uchun shunday sharoitlar yaratish haqida maqolamizda yoritib berishni maqsad qilganmiz.

Biz O'zbekiston fuqarolariga ko'rsatiladigan qo'llab-quvvatlashlarning maqsadli xususiyatini oshirish orqali ijtimoiy sohaga xarajatlarni oshirishni taklif qilamiz. Buning uchun mahalliy darajada yangi qoidalar va ijtimoiy siyosatni qayta qurish kerak bo'ladi. Bu yaxshi, lekin yetarli emas – bundan tashqari, strategik yondashuv ham zarur. Avvalo, hech bo'lmaganda nazariy jihatdan hali ham o'z o'ziga yordam berishga qodir bo'lganlar nazarda tutilmoqda.

Birinchidan, har bir shaxs, yoshi yoki boshqa cheklovlardan qat'i nazar, o'z biznesini ochishi yoki yangi ishga o'tish uchun o'z bilim malakasini oshirish imkoniyatiga ega bo'lishi kerak, buning uchun yangi mehnat bozori va moslashuvchan zamonaviy kasbiy ta'lim tizim sharoitini yaratishi kerak.

Ikkinchidan, O'zbekiston “o'z biznesini yuritadigan har bir kishi uchun

haqiqiy iqtisodiy erkinlik maydoni” bo'lishi kerak – misol uchun o'n minglab yangi boshlovchilar, kichik oilaviy biznes yurutuvchilar, fermer xo'jaliklari va yakka tartibdagi tadbirkorlar kabilardir. “Biz samarali mehnat, sarmoya, tadbirkorlik tashabbusi uchun eng qulay shart-sharoitlarni yaratishimiz, sun'iy to'siqlar va asossiz cheklovlarni olib tashlashimiz kerak”. Sodda qilib aytganda odamlarning o'z vazifalarini institutsional jihatdan osonlashtirib, ularning ambitsiyalarini davlat siyosati orqali qo'llab-quvvatlash, o'z daromadlarini topishga undashga chaqiramiz. Yaqinda qonunchilikda “yakka tartibdagi tadbirkorlar” deb nomlanuvchi ishchilar toifasining joriy etilishi bir vaqtning o'zida iqtisodiyotning bir qismini soyadan chiqarishga qaratilgan xarakatlardan dalolat beradi.

Uchinchidan, biz qo'yilgan maqsad sari harakatni davom ettirishimiz kerak – texnologik murakkablikni oshirish, mehnat unumdorligini oshirish va infratuzilmani rivojlantirish bilan barqaror iqtisodiy o'sishni taminlashimiz kerak. Jahon amaliyoti shuni ko'rsatadiki, malakali soliq siyosati bilan bunday sharoitlar o'z-o'zidan kambag'allikni kamaytirishga yordam beradi, chunki mamlakatning boyligi uning aholisi farovonligidan ajralmasdir.

O'zbekistonda qashshoqlikni qisqartirishning jadal sur'atlarini saqlab qolish kam ta'minlangan uy xo'jaliklari mahsuldorligini oshirish bo'yicha hukumatdan qo'shimcha sa'y-harakatlarni talab qiladi. Ma'lumotlar shuni ko'rsatadiki, kambag'al uy xo'jaliklari bir qator kamchiliklarga ega. Shunday qilib, ularning vakillari ish bilan ta'minlanish ehtimoli kamroq, ko'pincha ma'lumot darajasi past va qaramligi ko'p

bo'lgan axoli tushuniladi. Uy xo'jaliklari bo'yicha ushbu o'lchovlardagi bo'shliqlarni kamaytirish O'zbekistonda o'sib borayotgan tengsizlikni cheklash va qashshoqlikni yanada kamaytirishga qaratilgan sa'y-harakatlarda muhim ahamiyatga ega bo'ladi.

O'zbekiston 2024-yil bahorigacha qashshoqlik darajasi bo'yicha xalqaro miqyosda taqqoslanadigan hisob-kitoblarga ega bo'lmagan kam sonli davlatlardan biri edi. O'nlab yillar davomida mamlakat qashshoqlikni dunyoning boshqa mamlakatlari bilan to'g'ridan-to'g'ri taqqoslashga imkon bermaydigan tarzda o'lgan.

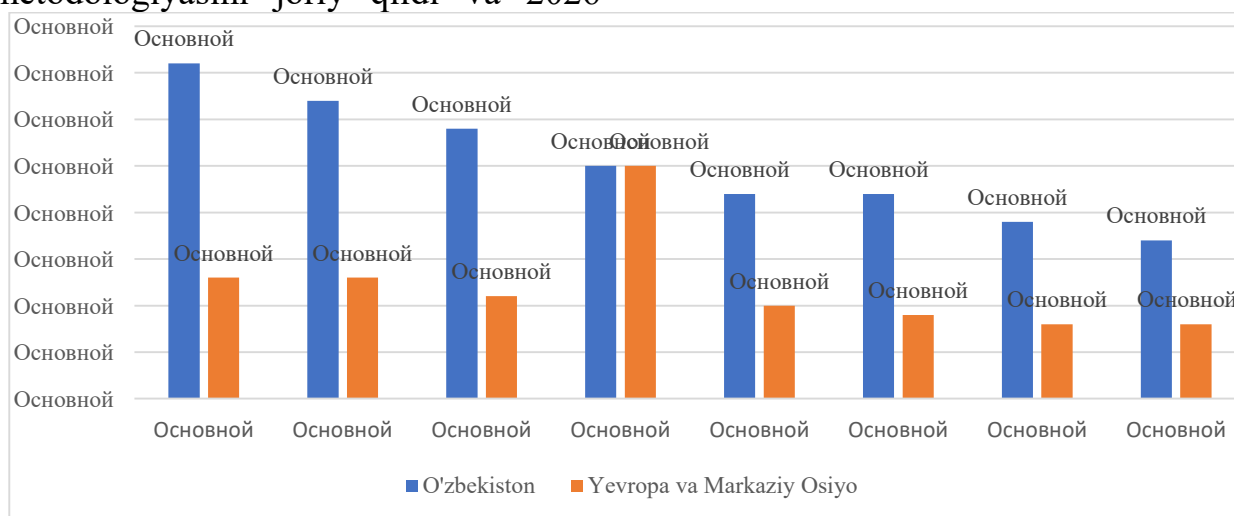
2017-yildan boshlab, mamlakat Birlashgan Millatlar Tashkilotining Statistika Komissiyasi (OON) Jahon banki tomonidan muvofiqlashtirilgan taqqoslanadigan narxlar ma'lumotlarini ishlab chiqish bo'yicha global tashabbus – Xalqaro taqqoslash dasturida ishtirok eta boshlaganidan buyon O'zbekiston kambag'allikni o'lchash tizimini har tomonlama qayta ko'rib chiqish jarayonini boshladi.

Keyinchalik 2021-yilda Jahon banki ko'magida O'zbekiston hukumati qashshoqlikni o'lchashning yangi metodologiyasini joriy qildi va 2026-

yilgacha qashshoqlikni ikki baravar kamaytirish bo'yicha ulkan maqsadni qo'ydi.

Yangi ma'lumotlar O'zbekistonda qashshoqlik sezilarli darajada qisqarganini ko'rsatadi. Jahon banki tomonidan 2024-yilning mart oyida e'lon qilingan global qashshoqlik ko'rsatkichlarining so'nggi yangilanishi O'zbekiston uchun birinchi marta yangi ma'lumotlarni o'z ichiga oladi va bu mamlakatning qashshoqlikni qisqartirish tarixini global va mintaqaviy kontekstga kiritadi. Jahon banki iqtisodiy rivojlanishning turli darajasidagi mamlakatlarga taalluqli uchta xalqaro qashshoqlik chegarasidan foydalangan holda global qashshoqlikni kuzatadi.

O'rta daromadi pastroq mamlakat bo'lgan O'zbekiston qashshoqlik darajasini (qashshoqlik chegarasidan pastda yashaydigan aholi ulushi) 2022 yilga borib, o'rtacha daromadi past bo'lgan mamlakatlar uchun xalqaro qashshoqlik chegarasidan foydalangan holda (odam boshiga kuniga 3,65 AQSh dollari 2017 yil narxlarida xarid qobiliyati pariteti (PPS) bo'yicha.) o'lchaliganda 5 foizga muvaffaqiyatli pasaytirdi.

1-rasm. Xalqaro standartlar bo'yicha qashshoqlik darajasi, %.

O'zbekistonning 2030-yilga kelib o'rtacha daromadidan yuqori bo'lgan davlatga aylanish niyatini hisobga olgan holda, o'rta daromadidan yuqori bo'lgan mamlakatlar uchun xalqaro qashshoqlik chegarasi (kuniga 6,85 AQSh dollari PPS 2017 ga muvofiq) mamlakatda kambag'allikni kamaytirish bo'yicha erishilgan yutuqlarni baholash uchun tobora dolzarb bo'lib bormoqda. Yangi ma'lumotlar esa qashshoqlikni qisqartirish bo'yicha sa'y-harakatlarda barqaror o'sayotganligini ko'rsatadi.

O'zbekistonda qashshoqlik darajasi yuqori bo'lgan mamlakatlar uchun xalqaro qashshoqlik chegarasi bo'yicha o'lchanadigan qashshoqlik darajasi 2015-yildagi 36 foizdan 2022-yilda 17 foizgacha keskin pasaydi, pasayish sur'ati Yevropa va Markaziy Osiyoning qolgan qismiga qaraganda tezroqdir. Xuddi shu davrda darajasi 13% dan 8% gacha tushdi.

Uy xo'jaliklari daromadlarining o'sishi qashshoqlikni kamaytirishga yordam berdi. O'zbekistonda qashshoqlikning qisqarishiga qanday omillar yordam bergan degan savol bo'lishi aniq. Buni tushunish uchun biz milliy qashshoqlik chegarasiga qarashimiz kerak, bu mamlakat kontekstidan kelib chiqqan holda farovonlikning aniqroq o'lchovidir va qashshoqlikni qisqartirish omillarini yaxshiroq tushunish uchun foydalidir.

Ushbu milliy farovonlik standarti yangi, ammo 2021-yildan boshlab O'zbekistonda qashshoqlik darajasi 2023-yilda 17 foizdan 11 foizga tushdi. Bundan tashqari, qishloq joylarda qashshoqlikning qisqarishi shaharlarga (4 foiz punktga) nisbatan ancha sezilarli (8 foiz punkt) kuzatildi. Bu shuni anglatadiki, bu davrda 1,6 millionga yaqin kishi qashshoqlikdan qutulgan. Bu

sur'atda hukumat 2021 va 2026 yillar oralig'ida qashshoqlik darajasini ikki baravar kamaytirish maqsadiga erisha oladigan ko'rinadi. Xorijiy davlatlar tajribasidan foydalangan holda bugungi kunda kambag'allikni qisqartirish bo'yicha dolzarb bo'lgan yechimlaridan biri bo'lgan "inflyatsion targetlash" atamasini yoritib o'tsak.

Inflyatsion targetlash – bu pul-kredit siyosatini olib borishning eng ommabop usullaridan biri bo'lib, ushbu usul jahondagi 40 dan ortiq mamlakatlarda qo'llanilmoqda. Inflyatsiyaning maqsadli ko'rsatkichi (targeti)ga erishish uchun pul-kredit siyosati mexanizmlari bosqichma-bosqich ushbu rejimga o'tkazilib, inflyatsiyaning pasaytirishda samarali instrument sifatida foydalaniladi.

O'z navbatida, ushbu rejimning qo'llanilishi narxlar barqarorligini ta'minlash orqali o'rta muddatli istiqbolida mustahkam va barqaror iqtisodiy o'sish uchun qo'shimcha sharoitlar yaratishi mumkin. Shu bilan birga, Markaziy bank inflyatsiya darajasining eng mos maqsad (target)ini aniqlab olib, unga pul-kredit siyosati instrumentlarini qo'llash, iqtisodiy rivojlanishni muntazam tahlil qilish va pul-kredit siyosati rejalarini keng yoritish orqali erishadi.

Bu rejim o'zining qabul qilingan standartlari va tartiblariga ega. Masalan, makroiqtisodiy tahlil va prognozlashtirish tizimidan keng foydalangan holda qaror qabul qilish, suzuvchi valyuta kursidan foydalanish, kommunikatsiyaviy siyosat tamoyillari, valyuta intervensiyasi strategiyasi va boshqalar.

Markaziy bank inflyatsiyaning erishilishi zarur eng mos maqsad (target)ini (masalan, inflyatsiyaning 5

foizli darajasiga erishish) o'rnatib, ushbu targetni pul-kredit siyosati instrumentlaridan foydalangan holda saqlashi lozim. Narxlar barqarorligini ta'minlash inflyatsion targetlash rejimiga o'tishda samarali usullardan biri bo'lib, u o'z navbatida, "O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki to'g'risida"gi Qonunga muvofiq, Markaziy bankning bank tizimi va to'lov tizimlari ishlashining barqarorligini ta'minlash singari asosiy maqsadlari qatorida turadi. Shu o'rinda savol tug'ilishi tabiiy xol nima uchun aksariyat mamlakatlar inflyatsion targetlash rejimini tadbiiq etmoqda. Gap shundaki, past darajadagi va prognoz qilinadigan (barqaror) inflyatsiya mamlakatda barqaror iqtisodiy o'sish uchun juda zaruriy omil hisoblanadi. Binobarin, inflyatsion kutilma tijorat banklari tomonidan kredit ajratishda undagi foiz stavkasiga qo'shiladi hamda yuqori inflyatsion kutilma kredit foiz stavkasining yuqori bo'lishiga olib keladi.

Shunday qilib, tadbirkorlar qarz mablag '(kredit)lardan foydalanganliklari uchun hisoblangan foiz stavkalarining yuqori (yuqori inflyatsiya ta'sirida) bo'lishi, ularni qaytarish bilan bog'liq to'lovlarga ta'sir qiladi. Agar foiz stavkalari (kredit uchun hisoblangan) yuqori bo'lsa, tadbirkorlar kamroq kredit oladilar. Bu esa ularning investitsiyaviy qobiliyatiga ta'sir etgan holda, uzoq muddatli iqtisodiy o'sishga salbiy ta'sir qiladi. Zero, biz bugun kiritayotgan investitsiyalar - ertangi kunda tovar va xizmatlarni ishlab chiqarishda foydalaniladigan asosiy ishlab chiqarish manbalarini yaratishda muhim vosita bo'lib xizmat qiladi.

Mintaqada kambag'allikni qisqartirishda qo'llanilayotgan targetlash (aniqlik bilan yo'naltirish) mexanizmlari

bo'yicha o'tkazilgan tahlillar shuni ko'rsatmoqdaki, mavjud tizimlar muayyan darajada samaradorlik ko'rsatayotgan bo'lsa-da, ularning to'liq salohiyatidan foydalanilmayapti. Targetlash mexanizmlari — ya'ni yordam va resurslarni aynan kambag'allik xavfi yuqori bo'lgan qatlamlarga yo'naltirish vositalari — ijtimoiy adolat va iqtisodiy samaradorlikni oshirishda muhim rol o'ynaydi.

Natijalar shuni ko'rsatadiki, targetlash mexanizmlarini mukammallashtirish uchun quyidagi yo'nalishlarda islohotlar zarur:

Raqamlashtirishni kuchaytirish — yagona elektron axborot tizimini yaratish orqali ma'lumotlarning aniqligini oshirish;

Monitoring va tahlil tizimini kuchaytirish — yordam oluvchilarning holatini doimiy kuzatib borish va tizimni real vaqtda sozlab borish;

Mahalliy boshqaruv organlarining salohiyatini oshirish — ular orqali aniqlik bilan maqsadli qatlamlarga yetib borish.

Xulosa

Kambag'allikni qisqartirishda targetlash mexanizmlari (ya'ni yordamni aynan ehtiyojmand aholiga yo'naltirish) juda muhim rol o'ynaydi. Bu usullar orqali resurslar samarali taqsimlanib, haqiqatan yordamga muhtoj qatlamlarga yordam yetkaziladi. Mintaqaviy darajada targetlash quyidagi yondashuvlarga asoslanadi:

– geografik targetlash — kambag'allik darajasi yuqori bo'lgan hududlarni aniqlash.

– ma'lumotga asoslangan baholash — aholi daromadi, bandlik holati, ta'lim darajasi kabi ko'rsatkichlarga tayanish.

– ijtimoiy registrlar (yoki “yagona reyestr”) orqali maqsadli guruhlarini aniq aniqlash.

– mahalliy hokimiyatlar bilan hamkorlik – aholining ijtimoiy holatini joyida tahlil qilishda samarali.

Shu bilan birga, targetlash mexanizmlarining to‘g‘ri ishlamasligi yoki korrupsiya, ma‘lumotlar yetishmovchiligi, noto‘g‘ri baholash kabi muammolar mavjud bo‘lishi mumkin.

Mintaqada kambag‘allikni qisqartirishning targetlash mexanizmlari bo‘yicha quyidagi takliflarni keltirib o‘tamiz:

Ma‘lumotlar bazasini yangilash va raqamlashtirish:

- yagona ijtimoiy reyestrni shakllantirish va muntazam yangilab borish.

- sun‘iy intellekt va raqamli texnologiyalar orqali ma‘lumotlarni tahlil qilishni yo‘lga qo‘yish.

Mahalliy darajadagi monitoringni kuchaytirish:

- mahalla va tuman darajasida ehtiyojmand oilalarni aniqlovchi komissiyalarni mustahkamlash.

- aholi bilan bevosita muloqotda bo‘lish orqali real ehtiyojlarni aniqlash.

Shaffoflik va jamoatchilik nazoratini kuchaytirish:

- targetlash jarayonini ochiq platformalarda e‘lon qilish.

- nodavlat tashkilotlar va fuqarolik jamiyatini jarayonga jalb etish.

Dinamika va moslashuvchanlik:

- kambag‘allik holati tez-tez o‘zgarishi mumkinligi sababli mexanizmlarni moslashtirish imkoniyati bo‘lishi kerak.

- vaqtinchalik yordam (masalan, pandemiya paytidagi) uchun tezkor targetlash tizimlarini ishlab chiqish.

Trening va salohiyatni oshirish:

- hududiy ijtimoiy himoya mutaxassislari targetlash metodologiyasi bo‘yicha treninglar o‘tkazish.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI::

1. Xusainov G‘.L., Sayitkulova P.I. “Mehnatga haq to‘lash tizimini takomillashtirish masalalari”. Iqtisodiyot va ta‘lim. №1, 2018. 93-96 betlar.

2. Mustafakulov Sherzod Igamberdievich TDIU “Universitet 3.0” xalqaro o‘quv va ilmiy-innovatsion tadqiqotlar markazi direktori, i.f.d. E-mail: sh.mustafakulov@tsue.uz

3. Abdurahmonov Q.H, Xolmo‘minov Sh.R. “Mehnat iqtisodiyoti va sotsiologiyasi”. Toshkent - 2004 yil.

4. O‘lmasov A. “Iqtisodiyot asoslari”. T.: Mehnat - 1997 yil.

5. <https://blogs.worldbank.org/ru/opendata/charting-uzbekistan-s-path-to-poverty-reduction--insights-from-i>

6. <https://www.rbc.ru/finances/18/01/2016/569c94b69a79475464c4e540>

7. https://cdkn.org/2013/06/report-warmer-world-will-keep-millions-of-people-trapped-in-poverty/?loclang=en_gb

CONTENTS

1	XIZMAT KO'RSATISH KORXONALARIDA IJTIMOY-IQTISODIY SAMARADORLIKNI OSHIRISH OMILLARI.	
	Ulug'muradova Nodira Berdimuradovna	4-9
2	HUDUDIY MEHNAT BOZORI EHTIYOJLARIGA MOS KELUVCHI KADRLARGA TAYYORLASH TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI.	
	Xamidova Aziza Abdulfattoevna	10-17
3	ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОГО ТУРИЗМА В УЗБЕКИСТАНЕ.	
	Усманова Дилафруз Каршиевна, Бозорова Фарангиз Шерзод кизи	18-25
4	СУЩНОСТЬ, ЗНАЧЕНИЯ, РОЛЬ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ ПОВЕДЕНЧЕСКОЙ ЭКОНОМИКИ.	
	Джумаев Аскар Хайдарович	26-30
5	HUDUDIY TURIZM KLASSTERLARIDA INNOVATSION YONDASHUVLAR VA DAVLAT BOSHQARUVI INTEGRATSIYASI.	
	O'sarov Abdulla Davronqulovich	31-37
6	O'ZBEKISTONDA TURIZM BOZORINI RIVOJLANISHNING, TURIZM INDUSTRIYASINING IMKONIYATLARI VA AHAMYATI.	
	Daminov Olimjon Nurmamat o'g'li	38-44
7	O'ZBEKISTONDA KICHIK BIZNES VA TADBIRKORLIKNI RIVOJLANTIRISHDA TIJORAT BANKLARNING O'RNI.	
	Nasimov Ikrom Xusanovich, Axadov Sardor Sherzod o'g'li	45-48
8	ILG'OR XORIJIY TAJRIBA ASOSIDA TURIZM SOHASIDA KADRLAR TAYYORLASH VA MALAKA OSHIRISH TIZIMINING TAKOMILLASHUVI.	
	Xo'jaqulov Bobur Rustam o'g'li	49-55
9	XIZMAT KO'RSATISH SOHASI CHAKANA SAVDO KORXONALARIDA RAQOBAT STRATEGIYALARINI QO'LLASH.	
	Shuhrat Sharifov Saidahmadovich, Ravshanov Musojon Ravshan o'g'li	56-62
10	YANGI O'ZBEKISTONDA AHOLI O'SISH STATISTIKASINING AHAMIYATI VA PROGNOZ KO'RSATKICHLARI.	
	Xaitov Oxunjon Nomoz o'g'li, Sanakulova Iroda Abrorovna	63-68
11	ISTE'MOLCHILARNI ELEKTRON TIJORATDAN FOYDALANISH TAJRIBASINI YAXSHILASH YO'LLARI.	
	Maxmudov Lazizbek Ubaydullo o'g'li	69-78
12	ZAMONAVIY MEHNAT BOZORI TALABLARIGA MOS KADRLAR TAYYORLASHNING TIZIMLI YONDASHUVI.	
	Qurbonov Sirojiddin Qurbonovich, Pardakulov Dalerjon Erkinovich	79-85
13	O'ZBEKISTONDA KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIKDA RAQAMLI MARKETING-TOVAR-XIZMATLARNI INTERNET ORQALI TARG'IB QILISH	
	Pazilidinov Muxiddin Maxammadin o'g'li	86-94
14	FARG'ONA VODIYSIDA AHOINI KAMBAG'ALLIKDAN CHIQUARISHDA EKOTURIZM IMKONIYATLARIDAN FOYDALANISHDA AVTOMOBIL YO'LLARI TARMOG'INI RIVOJLANISHINING AHAMIYATI.	
	R.M.Axmedov	95-99
15	AGROTURIZMNING SALOHİYATINI BAHOLASH USULLARI.	
	Jurakulova Sarvinoz Baxtiyor qizi	100-104
16	EFFICIENCY OF DRUG PRODUCTION OF HUPERICUM PERFORATUM LEDEB IN THE PHARMACEUTICAL INDUSTRY.	
	Ernazarov Ortik Eshnazarovich, Musinov Zokir Rahmonovich	105-109
17	SAMARQAND VILOYATI KORXONALARINING MOLİYAVIY FAOLIYATI NATIJALARINI BAHOLASH.	
	Arziqulova Oybarchin Eshquvat qizi	110-118
18	«YASHIL» IQTISODIY O'SISHNI TA'MIRLASHDA QAYTA TIKLANUVCHI ENERGIYA MANBALARIDAN SAMARALI FOYDALANISH.	
	Yuldashev Shamsiddin Qiyamiddinovich, Boliyeva Baxora Farxodovna	119-125
19	SAMARQAND VILOYATIDA INTERAKTIV TIBBIY XARITA JORIY QILISHNING IMKONIYATLARI.	
	Axrrova Munavvar Farxod qizi	126-131

20	O'ZBEKISTONDA YASHIL IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISHDA XORIJ TAJRIBASI.	
	Shuhrat Sharifov Saidahmadovich, Soxibov Farrux Ortikovich	132-139
21	THE ROLE OF TRANSPORT LOGISTICS IN CIRCULAR ECONOMY.	
	Urazov Komil Baxramovich, Orzukulova Zumrad Abdukholik kizi	140-146
22	MINTAQADA KAMBAG'ALLIKNI QISQARTIRISHNING TARGETLASH MEXANIZIMLARI.	
	Baratov Javlon Norjigitovich	147-153
23	KICHIK VA O'RTA TURISTIK KOMPANIYALAR UCHUN BRENDNI YARATISH VA RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI.	
	Bunyod BakhodirovBaxtiyorovich, Nuriddinov Tohir Salohiddin o'g'li	154-158
24	O'ZBEKISTONDA INDUSTRIAL IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISH VA UNI AHOLINI ISH BILAN BANDLIGINI TA'MINLASHGA TA'SIRI.	
	Xaitov Oxunjon Nomoz o'g'li, Rashidov Shoxrux Zohid o'g'li	159-164
25	O'ZBEKISTONDA TURIZM SOHASINI JADAL RIVOJLANTIRISHDA ISTIQBOLLI LOYIHALARNING O'RNI.	
	Ikramova Dilnoza Abduraxmanovna	165-169
26	XIZMAT KO'RSATISH KORXONALARIDA RAQOBATBARDOSHLIKNI OSHIRISH STRATEGIYALARI.	
	A'zamova Feruza Abduholiq qizi	170-176
27	TURISTLAR XAVFSIZLIGINI TA'MINLASHNING MEYORIY-HUQUQIY VA TASHKILIY-IQTISODIY JIHATLARI.	
	Pardayev Botir Raxmatullayevich	177-182
28	MODERN THEORETICAL CONCEPTS OF DEFINITION OF POVERTY.	
	Nasimov Ikrom Khusanovich	183-188
29	IQTISODIYOTNING INNOVATSION RIVOJLANISHI SHAROITIDA CHAKANA SAVDO KORXONALARI FAOLIYATINING ASOSIY YO'NALISHLARI.	
	Abdullaeva Zulfiya Izzatovna	189-198
30	TURIZM XIZMATLARI SIFATINI NAZARIY VA AMALIY JIHATDAN TAKOMILLASHTIRISH UCHUN INTEGRATIV YONDASHUV.	
	Kamolova Mohinur Iskandarovna	199-203
31	RESPUBLIKADA OLIY TA'LIM MUASSASALARINING RIVOJLANISH HOLATI VA TENDENSIYALARI TAHLILI.	
	Shuhrat Sharifov Saidahmadovich, Nazarov Ulmas Alisherovich	204-209
32	TA'LIM XIZMATLARI BOZORI RIVOJLANISHIDA INTEGRATSIYA JARAYONLARI TADQIQOT OB'EKTI SIFATIDA.	
	Ismoilova Feruza Kubaymurodovna	210-215
33	KORXONALARDA XODIMLAR MOTIVATSIYASI VA MEHNATNI RAG'BATLANTIRISHNING RAQAMLI TENDENSIYALARI.	
	Amirov Akmal Mexrojovich, Naimov Damir	216-222
34	INSON RESURSLARINI BOSHQARISHDA KORXONA XODIMLARINING XAVFSIZLIGI BILAN BOG'LIQ XAVFLARNI BAHOLASH USULLARI.	
	Abdualimov Ashraf Qurbonaliyevich	223-229
35	INNOVATSION IQTISODIYOT SHAROITIDA RAQAMLI PLATFORMALAR.	
	Amriyeva Shaxzoda Shuxratovna	230-236
36	FOREIGN EXPERIENCES IN DEVELOPING MEDICAL TOURISM.	
	Sultonov Akobir	237-243
37	MAMLAKATIMIZDA TURIZM SOHASINI RIVOJLANTIRISHDA ENOTURIZM RESURSLARIDAN SAMARALI FOYDALANISH USULLARI.	
	Tursunov Xasan Xolmuminovich	243-248
38	DEVELOPING THE TOURISM SECTOR THROUGH THE EFFECTIVE USE OF NATURAL TOURISM RESOURCES.	
	Rabbimov Muxriddin Musoqul o'g'li	249-253
39	O'ZBEKISTONDA XIZMATLAR SOHASIDA OILAVIY KORXONA XIZMATLARINI RIVOJLANTIRISHNING PROGNOZ KO'RSATKICHLARI.	
	Togayeva Dilnoza Azamatovna	254-258
40	TURIZM SOHASIDA HUDUDIY KLASSTERLAR VA ULARNING INNOVATSION RIVOJLANISHIDAGI ROLI	
	Xaitov Oxunjon Nomoz o'g'li	259-263